

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

Нам улуунун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омул баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

БЫЫБАР ● 97

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН ГОСУДАРСТВЕННОЙ МУНЬБАҒЫН (ИЛ ТҮМЭН) РЕСПУБЛИКАТЫН ПАЛАТАТЫН ДЕПУТАТЫГАР КАНДИДАТТАР

ИВАН ЯКОВЛЕВИЧ ГОТОВЦЕВ

И. Я. Готовцев 1953 сыллаахха төрөөбүтэ. Саха Республикатын Ис Дьыалаҕа министерствотын баһаары утары охсуһар Государственной сулуустатын начальнигынан үлэлиир. Государственной Муньбах (Ил Түмэн) Республикатын палататыгар депутатка кандидаттынан Нам улуунун быраабы харыстыыр органнын быбардааччыларын бөлөхтөрүнэн туруоруллубута. Дьокуускай куоракка олорор.

РОМАН РОМАНОВИЧ ЕГОРОВ

1949 сыллаахха төрөөбүт, чааһынай ээдриниматель. Государственной Муньбах (Ил Түмэн) Урдүкү палататыгар бэйэтин бэйэтэ туруоруммута. Дьокуускай куоракка олорор.

КАНДИДАТТАР ТЕЛЕВИДЕНИЕҒА ТАХСЫЛАРА

СР Государственной Муньбахынан (Ил Түмэн) республикатын палататын депутатыгар кандидаттар Намнаабы ТРК бэйэтин агитационнай тахсыларын оҥорууга манньк график олохтонно.

И. Я. Готовцев — ахсынны 12 к. 21.00 — 21.10.

ВАЛЕРИЙ РОМАНОВИЧ КУТУКОВ

1941 сыллаахха төрөөбүтэ, Нам орто политехнической оскуолатын директорун солбуйааччы. Намнаабы ыччаты үөрэтэр кини быбардааччыларын, СР компартиятын Нам селотун партийнай тэрилтэтинэн Ил Түмэн Урдүкү палататыгар депутатка кандидаттынан туруоруллубута. Нам селотугар олорор.

ЕГОР МИХАЙЛОВИЧ ЛАРИОНОВ

1940 сыллаахха төрөөбүтэ. Саха Республикатын Государственной Муньбахынан (Ил Түмэн) Республикатын палататын председателэ. Салбаг нэһилиэтин, Намнаабы улуспо быбардааччыларын бөлөхтөрүнэн, Хамаатта нэһилиэтин партийнай тэрилтэтинэн депутатка кандидаттынан туруоруллубута. Дьокуускай куоракка олорор.

Е. М. Ларионов — ахсынны 10 к. 21.00 — 21.10

В. Р. Кутуков — ахсынны 12 к. 21.10 — 21.20

Р. Р. Егоров — ахсынны 12 к. 21.00 — 21.10.

Биһиги корр.

Быһаарыммытым ыраатта

Дьон сороһор ыйталлар: «Бу быбарга кимнээх куластыбыт?» Онно: «Урдүкү палатаҕа Е. М. Ларионика куластыырга бэлэммин, быһаарыммытым ыраатта», — диин хардарарын. Манна, мин санаабар, үгүс толкуй, санаа суох буолуохтаах. Бастакытынан, Е. М.

Ларионов тыаҕа үөскээбит буолан үлэһит, мындыр, барыга дьобурдаах, онто кини хомоһой өйдөөх политик, саталлаах салайааччы оҕорон, итээн таһаарда. Иккиннин, бу палатаҕа кинитэн ордук сөптөөх кандидат Намга баар дии санаабаппын. Үсүһүнэн, үлэтин

хайысхатынан Москванан, элбэх омул сирдэринэн сылдьан, билингги быһынымайгыны, балаһыаньаны кимнээгэр да ордук билэр диибин. Бу санааларбын утарар быбардааччыны көрсө иликпин.

А. ПРОКОПЬЕВ.

УЛУУС ДЬАҒАЛТАТЫН КОЛЛЕГИЯТЫГАР

НОЛУОК, ТУРИЗМ, ИТИИ ОНТОН ДА АТЫН КЭПСЭТИИ

Сэттинньи бүтүүтүгэр ытыллыбыт улус дьаһалтатын коллегиятыгар, бэбиэскэ киирбит 5 боппуруоска олохтоох бюджетка нолуок кириитин турууга, кыһынгы кэмгэ тын суолталаах объекттар, чуолаан, итинни биэрэр котельнайдар тохтоло суох үлэлиир усулуобуйаларын хааччыйыа дьобууннаахтарынан буолулар. Коллегияҕа кимнээх кыттыбыттарын хаһыат инники нүөмэригэр ааҕан турабыт. Коллегияны улус дьаһалтатын баһылыга А. Н. Ядрев салайан ыыппыта.

Нам государственной налоговой инспекциятын начальнига И. Н. Гуляева 10 ыйдаах үлэлэрин түмүгүнэн оҕорбут дакылаатын итээн баран, элбэх киһи бэйэтин санаатын эттэ.

К. Е. Сивцев, улус дьаһалтатын правовой отделын сэбиэдиссэйэ:

— Олохтоох бюджетка нолуок кириитигэр үлэ ытыллар, бэрэбиэркэ эмээ оҥоруллар. Ол эрэри итэбэстэр бааллар. Билигин да үс тэрилтэ — налоговой инспекция, госкомимущество (улус дьаһалтатын приватизацияга отдела) уонна налоговой полиция департаме-

на — биһигэ үлэлэһиннэрэ кыалла илик. Аны ханнык баҕар бэдэрээтлээр тэрилтэни кытта үлэ дуоһабарын оҕорсон баран, ол тэрилтэ нолуок инспекциятыгар регистрацияламмытын эрэ кэннэ, илин баттаһар киһи үчүгэй буолуо этэ, очотугар биһиги ноцоото суох хаалыа этибит. Дьыала үксүгэр нолуок кириитигэр кэлэн иһинэн хаалар — кыайан төлөмөт. Нолуоктан куотунааччылары, ситэ төлөөбөтхөрү кытта күүскэ үлэлэһиэххэ, ол эрэри аһара төлөөһүн түгэнэ эмээ баар этэ, ону учуокка ылаахха, социальной кырдыгы туһуоһуохха. Кэнники кэмгэ бары дохуоту учуоттуур декларация үөдүйдэ, бу нолуок кириитигэр туһалаах көрүн буолуон сөп.

Т. Д. Румянцева, «Быйан» АО кылаабынай инженерэ: — 170 мөлүйүн солкуобай төлөбүргэ иэстээхпит. 132 мөлүйүн пеня аабыллыбыта. Дьининэн, биһиэхэ иэстээх тэрилтэлэрдээхпит. Олор харчыларын кэмизгэр аһарытара буоллар, ыстарааптанна суохтаах этибит. Ону үп-харчы эргирэ суох буолан, пеня аабыллар.

СЭРЭБИЭИ МАНЬК БЫҒААРДА

Государственной Муньбах (Ил Түмэн) Представителлэрин палаталары депутаттыгар кандидаттар агитационнай үлэлэрэ саҕаламмытынан, «Нам» ТРК тахсыга сэрэбиэй тардыһыта буолла. Барыта 9 кандидаттан 8 киһи кыттыны ылла уонна манньк бэрээдэктээх телевидениеҕа тахсыы бороотокуола оҥоруллубута.

Ахсынны 8 күнэ.

Сыромятникова М. И. — 21.10 — 21.20

Пахомов Е. А. — 21.20 — 21.30

Судьаай-Дьөгүөссэ — 21.30 — 21.40

Ахсынны 10 күнэ.

Попов И. А. — 21.10 — 21.20

Иванов А. Д. — 21.20 — 21.30

Якомин Н. В. — 21.30 — 21.40

Ахсынны 12 күнэ.

Сивцева Н. С. — 21.20 — 21.30

Местников Г. Г. — 21.30 — 21.40

Слепцов М. И. — 21.40 — 21.50.

БЫЫБАР ● 97

30 №-ДЭЭХ НАМ—КЭБЭЭИИ БЫЫБАРДЫЫР УОКУРУККА ДЕПУТАККА КАНДИДАТТАР ИТЭБЭЛЛЭЭХ ДЬОННОРО

А. Д. ИВАНОВКА

1. Полятинский Николай Иванович, 1937 с. төрүүх, Кэбээйи улустун председателэ, Кэбээйи сэл. олохтооҕо.

2. Федорова Вера Михайловна, 1952 с. төрүүх, Нам улуунун гимназиятын завуһа, Нам сэл. олоор.

И. А. ПОПОВКА

1. Данилов Василий Семенович, 1952 с. төрүүх, Якутскайдаагы нефтебаза Намнаабы АЗС слесарь-электригэ, Нам сэл. олоор.

М. И. СЫРОМЯТНИКОВАҒА

1. Эверстова Ирина Николаевна, 1959 с. төрүүх, «Байдам» ТХ кооператив баһылыга, Алпааны бөһ. олоор.

2. Ощепкова Екатерина Семеновна, 1945 с. төрүүх, СР дьахтар фермердэрин ассоциациятын үлэтин төлөрор директора, Якутскай к. олоор.

Е. А. ПАХОМОВКА

1. Наумов Николай Петрович, 1956 с. төрүүх, Намнаабы коммерческой баан председателэ, Намга олоор.

Г. Г. МЕСТНИКОВКА

1. Алексеев Дмитрий Федотович, 1936 с. төрүүх, ДьТХА «Нам» УПХ директора, 1 Хомуस्ताаха олоор.

2. Алексеев Аркадий Михайлович, 1937 с. төрүүх, «Саха» НВК концертнай бөлөбүн салайааччыта, Дьокуускай олохтооҕо.

3. Слепцов Платон Алексеевич, 1957 с. төрүүх, СГУ культураҕа уонна искусствоҕа кафедратын доцена, Якутскайга олохтоо.

4. Федоров Владимир Николаевич, 1951 с. төрүүх, «Якутия» хаһыат культураҕа отделын редактора, Дьокуускай олохтооҕо.

5. Тимофеева Нина Николаевна, 1948 с. төрүүх, Намнаабы улуспо кини остолобуойун сэбиэдиссэйэ, Намга олоор.

М. И. СЛЕПЦОВКА

1. Никифорова Валентина Петровна, 1941 с. төрүүх, Намнаабы историко-этнографической музей научнай сотрудиһа, Намга олоор.

2. Сметанин Валерий Федорович, 1958 с. төрүүх, Кэбээйи 73-ПЧ госпознадзорун инспектора, Кэбээйи сэл. олоор.

рилтэлэри кытта сыһыана мөлтөх туруктаах.

Биһиги хайысхабытынан 116 хаһаайыстыба эбии тэрилтинэ. Сорохтор налоговой инспекцияҕа учуокка тура иликтэр, балары кытта үлэлэһиэххэ.

Уопсайынан, сыл устата элбэхтик семинардары ытыахха, тэрилтэлэргэ тахсыахха, оччоно нолуоктан куотуу аһынан сөп.

Осипов В. В., «Модут» ГУП директора:

— Баһынай хаһаайыстыбалар нолуоктан босхоллолор, оттон биһиги, государственной тэрилтэ буолан, төлүүбүт, өссө пеня эмээ аабыллар. Итин сыһынан аабабын. Аны коноплияҕа целевойунан кэлбит 18—19 мөл. нолуокка туппугура өйдөмөт, үлэһиттэргэ кэлбит харчыны эмээ.

Гуляева И. Н., налоговой инспекция начальнига:

— Биһиги анал сокуоннарга олоһуран, дьаһалларынан сайалтаран үлэлиирбит. Харчы кэлбэт кэмизгэр пеня аабабыт, ыстарааптыгыт диигит. Биһиги да балаһыаньаны билэбит, өйдүүбүт, ол эрэри тус эбээһинэспитин, үлэһитин толоробут. Ханнык баҕар тэриэтэ нолуок ыстараабар сөбүлөспэт түгэнигэр обжалование түһэрэр бырааптаах. Ол эрэри дьыала үксүгэр биһиги туһабытыгар буолааччы, оһон тэриэтэ эбии ноцоокко барыан сөп. Оттон албас инспекция өттүттэн

таһаарыллыбыт буолабына, Уонна налоговой сөбүлэһини-көннөрүллүүн син. Холубур, комбан үлэтигэр.

Ядрев А. Н., улус дьаһалтатын баһылыга:

— Үп-харчы, нолуок боппуруоһун көрүү — уустук дьыала, ылын да тэрийэ, быһаара охсубаккын. Маны инникитин системалаахтык көрөр буолуохпуг.

Налоговой инспекция, госкомимущество управлениета налоговой полиция Департаментын кытта дуоһабаргытын өссө төгүл көрүнүг.

Налоговой инспекция касовой бэрэбиэркэҕэ 43,7 бырыһыаны хапта. Аграрнай сектор хаттаан уларытыллан тэриллэринэн 5 сыл устата улус, республика бюджетыгар үп киллэрбэт, улахан чөлчөтүнэн туһанар. Бэдэрээтчиттэри кытта көһүүнүк үлэлэһибит. Инникитин улуска үп үчүгэйдик киирэрин туһугар кыһалыахха.

Ыстараап туһунан эттэххэ, тэрилтэлэригэр бөбө туруктаалларыгар ыалдьар буоллахтына, нолуок тэрилтэлэрин кытта консултацияны күүһүрдүөххэ, республика таһымыгар тийэ.

М. К. Аммосов 100 сааһа туолар юбилейинан сибээстэн ахсынны 11—15 күннэригэр саахымакка Нам улуунан аһаҕас чемпионата швейцарскай системанан ытыллар. Күрэхтэһингэ улус таһыттан 6 анал ыңырылаахтартан ураты оонньуон баҕалаах I разрядтаахтар кытыахтарың сөп.

Саахымат улустаагы федерацията.

АХСЫННЫ 28 КҮНЭ — ИЛ ТҮМЭН БЫЫБАРА

СР ГОСУДАРСТВЕННАЯ МУНЬАБЫН (ИЛ ТҮМЭН) БЭРЭСТЭБИТЭЛЛЭРИН ПАЛАТАТЫН НАМ—КЭБЭЭИ 30 №-ДЭЭХ БЫЫБАРДЫР УОКУРУККА ДЕПУТАККА КАНДИДАТ

ИВАНОВ Афанасий Дорифеевич

Государственной Муньяабы (Ил Түмэн) Представителлэрин палаталарыгар депутатка кандидат А. Д. Иванов 1949 сыл атырдыах ийын 27 күнүгэр Кэбээий улуунун Китчэн сэлэннэтигэр булчт дьэ кэргэнгэ төрөөбүтэ. 1971 сыллааха Сунтардаабы иччат киһээнни оскуоланы бүтэрбитэ, ити иннинэ «Кэбээйи» совхоз Мукучутаабы отделениетыгар рабочайдаабыта, Сунтаар орто оскуоланыгар кочегардаабыта. Совхоз рабочайынан 1975 сылга дьэри үлэлиир, онтон Свердловскайдаабы юридическай институтка үөрэнэ кириэр.

Быдан эрдэ, өссө 1952 сыллааха күһүн, Кыдымах кириинтин саана, арата 6 табаарыстарын кытта райпо таһаарынын быһыһы сыдыан ууга быдыаммыта, онон оҕо сааһыттан тулааһа иитиллэн, кыһалды-эрэи мунуунан тэлэн улааппыта. Ирринэх оҕо буолан доруобуйата мөлтөбө, ол да иһин мунгурдаабын операцията табыллыбакка, биэстэ операцияламмыта. От үлэтэ, бостукутааһын, сылгыһыт буолуу, кочегар ыар үлэтэ дьэни адыас оҕо сыдыан этинэн-хаанынан билбитэ.

1979 сыллааха институту бүтэрэн баран, Булуг оройуонугар прокуратура следователлиин, онтон Олөнүк, Абый улуустарыгар прокуруорунан үлэлэбэтэ. Политическай көрүүтэ-истиитэ пионерскай-комсомольскай саастарыттан сааламмыта уонна Ленинскэй компартия

үөрэбэр бигэтик тирэбиэр, итини тэнэ саха нуруотун муударай өйүн-санаатын, айылганы кытта алтыһытын кытта духовнай өттүнэн сиппитэ-хоппута. Нуруот уопсай интэриэһин бүк баттыр күүстэри утары эйэлэспэт мөккүөрдээх. Кини политическай үлэтэ 1986 сылтан саха ыччатын быраабын көмүскээһинтэн сааламмыта. «Национализм» — эбэтэр билиги саха нуруота бэйэтин билиинитин утары хайдах охсуһабыт дьэ үлэтэ бэчээккэ тахсыбатаагынан баран, бэйэтин ааҕааччыларын уонна сэгээрээччилэрин түргэнник булбута. «Хоту сиргэ таба итинтин сайдытын атахтыр социальная-экономическай механизмнар» дьэ үлэтэ сага экономикай толкуйданыны уһугуннарбыта. Ити үлэ сөптөөбө билигин билиги олохтот сайдытын уонна хаамытын бигэргэтиллэр.

1992—93 сс. «Булуг» хаһаайыстыбалар икки ардыларынаабы холбоһук директорунан үлэлиир. 1993 сылтан Государственной Муньяабы (Ил Түмэн) Представителлэрин палататын депутата. Медик кэргэннээх, студентка кыыстаах.

А. Д. Иванов профессиональная төрүккэ олобуран депутаттыр кэмигэр үрдүкү чыынар тугу да аахсыбакка дуоһунастарынан туһанан огорор дьайыһылар утары сорунуулаахтык охсуһар, борстуйуу дьон бары интэриэстэрин көмүскээргэ дьулуһар.

Доборум туһунан тыл

НАМ—КЭБЭЭИ БЫЫБАРДЫР УОКУРУГУН УБААСТАБЫЛЛААХ БЫЫБАРДААЧЧЫЛАРА!

Мин билиги коллегабит Иванов Афанасий Дорифеевич депутатскай үлэбэ баллотировкаларга быһаарыммытыттан истин сүрэхпиттэ үөрэбин. Түгүнүнэн туһанан, кини туһунан депутат быһытынан, профессиональная төрүккэ олобуран үлэлирин туһунан кэлсиэхпин баҕарабын. Коллегаларым мингин кытта сөбүлэһиэхтэрэ дьэ толкуйдуубун. Бу ааспыт төүрт сылларга Афанасий Дорифеевич бары өртүнэн ордук чаҕылхайдык арылына. Кини быһытынан бары хаачыстыбалара, билиитэ, интэриэстэрэ, талаана, оннооор кыһыран да ылаа нуруотун интэриэстэригэр сулуус-

палыыр.

Депутатскай үлэбит бастакы күнүрүн санаан кэлэбин. Ол Чечняда биллэрilibэтэх сэрини кытта дьүөрэлэспитэ. Дьонор ситэри өйдөөбөтөхтөрө, уолуйбуттара, куттаммыттара. Билиги Президентмит, Правительствобит ууну омурдубут курдуктара. Саллааттар ийэлэ-

рэ ийырык сураһтары истэлиэр. Кини өйдөөбөт сэринигэр оҕолорбут өлөллөрө. Дьэ оччобуна Иванов А. Д. депутаттарга «Российской Федерация Президентиттэн Чечняда сэрини булгуччулаахтык тохтотор туһунан модьуйан тыл эппитэ. Хомойуох иһин, телеграммада үс эрэ депутат илии баттаабыта — мин, Л. Н. Сазонов уонна Иванов А. Д. Чуолаан ити күнүргэ Афанасий Дорифеевич хоһон суруйарын билбитим. Мингин кини строкалара долгуппуттара:

Түүл дуу,
Илэ дуу —
Алдырайыны!
Хаан дуу,
Кутаа дуу —
Кытархайыны!
Мин дуу,
Атын дуу —
Кыыллыбытын!

Кини хоһооноро ханна да бэчээттэмэттэр, автор бэйэтэ этэринэн олоҕо поэзия суох, бу хоһон форматынан бэриллибит санаалар, автор итинник, туохха оарытыгар бэйэтэ туспа санаалаах. Ол эрэри кини «История уроуга» дьэ эссэтэ билигин ыччакка туһалаах буолуон сөп. Мин санаарбынан, кини ситэри эппэтэх санааларын хоһоонунан тобо тэбири. Кини атын духовнай бордууһуната — бу ырыа искусствота. Сыһаа эппэтим. Чуолаан толоруу искусствота. Кини манан сыралаахтык дьарыктанар, биридэ эппитэ ээ, бири ырыаны толорууга соробор уонунан сылларга үлэлибин дьэ. Ол эрэри кини толоруутун истибит кини ахсааннаах. Кини тус бэйэтин уратытын хоһооно бэйэ интэриэстэригэр туттууу, оттон общество интэриэстэригэр мунгурудук турунуу. Үөрэбинэн юрист, Уһук Хотугу сиргэ практиканы ааспыта, кини сымбайлыр-албынны ыраахчыларын олус ыарыкылаахтык ылынар. Нуруокка сулууспалааһын идеата кини

этигэр-хааныгар диригиник иҥмит, бары атын талааннара киниэхэ эмоциональная эрэ өттүнэн туһалаабылар. Өссө Свердловскайдаабы юридическай институтка студенын сыдыан, бастакы курстан САССР экономикай бэйэтин дьаһанытын туһунан теманы сайыннарбыта. Сыллар ааспыттарын кэннэ, народнай депутат буолан баран, кини бэйэтин санааларын олоххо айбыта. Итиннээх кини дьиннээх профессионализма көстөр. Кини бүгүн сиппит-хоппут профессионал депутат. Тыл этиитэ куруутун айар хартыһыната чаҕылхайынан, правовой өртүнэн кинини итэбэтэринэн уонна сүдүһүннээх тыһынан уратыланар. Соробор кини этиитигэр кимэн кирии уорана оргуйар, оччоҕо кини өртүн диэки буолбутун ордук. Нуруот интэриэстэрин көмүскээн, атыттары көбүлөөн, итэбэтиллээх-ылынырыллыах тыһы дьулуруурук сайыннарар, төһө да быстабын-остобун иһин кини ымысырыан курдук ситимниир уонна дьайыһылар биллааннаахтар. Саалаабыт дьаһалатын салгы ытыгар тулуура хас да сылларка тийэр. Билиги республикабыт экономикай атын дойдулар инвестицияларын кытыннарыга иккис сылын дьарыктанар. Бу дьаһаланан билиги эмиз дьарыктанабыт. Дьаһала үчүгэй түмүктэрдээх дьэ толоруу этэр кыахтаахпыт.

Иванов А. Д. атын кырата суох суолталаах уратытын аналитическай өйө-санаата, тирээн кэлэр социальная-экономическай ыарахаттары өтө көрөр дьүөрүдээх эрэ буолбакка, олору туоратар суоллары, политическай сайдыһы бүтүнүтүн табатык сыаналыра буолар. Мин чуолкайдик этэбин, ону депутаттар биллэлэр. Икки сыл анараа өртүгэр чуолаан Афанасий Дорифеевич республикабыт коммунальная хаһаайыстыба проблемаларыгар бол-

ботону сытыһылаабыта. Бүгүн республика 1998 сыллааҕы бюджеттыгар коммунальная хаһаайыстыба кылаабынай приоритеттар бэриллээлэр. Чуолаан Афанасий Дорифеевич бу сылларга барыларыгар республика бюджетин средстволара производство үгэс буолбут салааларын сайыннарыга бэриллээлэрин куруутун ситиһэр. Сотору кэмнэн бу дьаһала республика буттүүнүн дьаһалатынан буолуоҕа.

Политическай бопуруоска народнай суруйааччы Николай Абыччанин Афанасий Дорифеевич «Харса суох Хампаадай» дьэ ааттаабыта, бу быһаарымын хатылаан, народнай суруйааччы, депутат, Уругу Дьэни көмүскэспит Андрей Кривошалакин Афанасий Дорифеевич «эр санаалааһынан» ааттаабыта. Уратытык көрөр дьүөрүдээх дьонор Афанасий Дорифеевичка депутатка наадалаах хаачыстыбатын, нуруот интэриэстэрин көмүскээһингэ эр санаатын бэлэтиллэр.

Убаастабыллыах быһаардааччылар, бу ыгырык депутаттартан мунгурууру профессионализм уонна кырата суох эр санааны ирдир, Афанасий Дорифеевич бу ирдэбиллэргэ толору эппитэрин, билиги кинини бэйэбит кэккэбитигэр илдьэ сылдьахпытын баҕарабыт, хас биридин хамаанда бэйэтин кэккэтигэр күүстээх, бэрэбиэркэлэммит, эрэллээх партнерданын баҕарар.

Убаастабыллыах быһаардааччылар, бэйэбит куолаһытын нуруот эр санаалаах бэрэстэбинтэлигэр Иванов Афанасий Дорифеевичка итэбэйин.

А. С. УАРОВ,

Саха Республикатын Государственной Муньяабын (Ил Түмэн) Бэрэстэбинтэлиин Палататын народнай депутата, өссө 17 народнай депутаттар илии баттаабыттар.

НОЛУОК, ТУРИЗМ, ИТИИ ОНТОН ДА АТЫН КЭПСЭТИИ

(Иинин 1 стр. көр.)

ник, кэскиллээхтик толкуйдаатахха, дьону-сэргэни кытта үлэлэстэххэ, дүүллэһини, ырытыһы онордоххо, эби үп кириэр суолун тобулуоха сөп. Бүгүн итинэ биридэлиэн дьон үлэлэһэлэр. Холобур, Г. Г. Алексеев курдуктар. Ол аҕаар тура иллик, онон туризмы сайыннарыахха наада. Итиннэ улуус үбүттэн харчы биэрэр кыаллыбат, дьон өйдүө суоҕа. Үлэлэһэр комиссия бэйэтэ сүүрэн-көтөн Правительсвоҕа. Ил Түмэнгэ тиийэ туруорсан, харчы булунон наада. Бүгүнгү туругунан ситэтэ суох үлэ ытыллыбыт.

Үсүһүнэн итинэн хааччылар объекттар кыһынын кэмнэ тохтоло суох үлэниллэрин хааччыны бопурууһа көрүлүннэ. Улуус дьаһалатын олох-дьаһах өтөгүнэн хааччылар коммунальная хаһаайыстыба отделын начальнига Н. М. Игнатьев дакылаат огордо.

Кобяков А. Г., ыксаллаах быһыҕа председатели солбуйааччы:

— Нам селотугар, Граф Биэрэгин киллэрин туран, 14 котельная оттуллар. Буорахтаах буочука үрдүгэр олоор курдуктук: емкость, форсунка суох, убаҕаска көһөр бөлэммит мэлгири. Владимир Титович өттүттэн уоту араарыга сэрэтин суох, 3 чаастан уһаатыбыт эрэ тоһуохпутун сөп.

С. Д. Евсеева, Партизан дьаһалатын баһылыга:

— Бүгүн сыарба үрдүттэн олобурут. Оскуолаҕа, детсадка тымны, кулуупка ик-

ки батарея тобута барда, спортзалы түһүнэри ириэрбиһит. Чох бүтүбүнэ, бензин суох буолар, ол көһүннэһинэ, аны массыына проблемата үөскүүр. Чох, транспорт көрүллэ иллик. ОдьКХ — УФУ функциональная эбээһинэстэрин быһаарыахха наада. Игнатьев, Габышев сага үлэһиттэр, эрэннэһин, үлэлэтиһин. Бийыккэрдии наһаа централизованно барар диэхпин баҕарабын — кыратык быраапта биэрнэһин.

Н. Х. Горохов, 1 Хомууга дьаһалатын баһылыга: — Балаһыанна критическай, бу түүн хонор-хоммот олобурут. 1 талон чох уһаабат. ОдьКХ үлэһиттэрэ хамнастарын ылбатахтара сыл аҕара буолла, ол үлэлиригэр мэхэйдэри үөскэтэр, инниктин хамнаас туһунан эрэннэрэр да кыахпыт суох.

Коммунальнайдаах арга көрүллэр чох төлөмөтө балаһыанньаны уустугурта. Тобо оннук буолла: Правительсвоҕа харчы суох буолла дуу, эбэтэр ханна барда?

Кангаласка чох тизийтигэр уочарат, илин энэрдык кыттыстахтарына балаһыанна өссө ыарыа. Итинни Правительство таһымыгар сааһылыр гына туруорсар буоллар. Аны мас кэрдитин сыаната наһаах; 1 куб — 18,5 тыһ. солк. Ол иһин бирир биригээдэм төһүннэ. Маны экономика отдела хаттаан көрөн огоруон сөп дуо?

Г. С. Потапов, Никольскай дьаһалатын баһылыга:

— Баһылыктар салайахпыт оннугар көрдөһөөчү уонна умналаһааччы буолан

эрэбит. Биллэххэ газ кириэн арыччабыт. УФУ—ОдьКХ билигин футболлаан бүтүө этилэр, эбээһинэстэрин быһаарысталлар, оччоҕо ханна тугу көпсөтэрибин чуолкай билиэ этибит. Бири күннээһи оннугар, 10 хонук талонун тутарбыт буоллар, үчүгэй дьаһала дьэ этиэ этибит.

Н. Д. Захаров, Хамаатта дьаһалатын баһылыга:

— Насостарбыт эргэлэр, түһүнэри-күһүстэри үлэниллэр, аварийнай турук билиэхэ эмиз баар. Чох нуормата таһыччы аччаата, өр барбат, аны чогу уоруу да баар.

Ханна баар ОдьКХ үлэһиттэригэр итиннэн олобор курдуктук да, сазтар бу дьоммутугар хамнастара кэлбэт. Аны наһааҕа, үлэһиттэр кирдээбэ ситар. Спецтаһас көрдүүлэр — «суохтан» атыны биллэһин. Мин санаабар, Правительсвоҕа тахсан хамнаһы көпсөтэххэ, араас презентациялар ытыллылар.

Федоров Д. П., Искра дьаһалатын баһылыга:

— Чох проблематыгар, ГСМ-на атын суолу-иһин тобулан, булуан үлэлиһин. Кырдык, мас кэрдитин сыанатын нэһилиһинэ өйдөөбөт, ону хаһыат көһүө быһааран сырдатарын, кыһыҕа бөлэммит суоҕа көстөн турар.

Сивцева А. П., улуус социальная харалтаа управлениетын начальнига:

— 357 мөлүйүн саһаан мас кэрдитигэр көрүлүннэ, маны нэһилиһинэ кыаммат араҕаларыгар анаан тыһыраабын, билиги бэйэбит өттүттэн үлэлэһэ сатыбыт.

Потапов В. С., Көбөкөн дьаһалатын баһылыга:

— Дьаһалтар производственной тэрилтэлэргэ кубулуйан эрэбит. Билиги техника өттүнэн айгыраатыбыт, саппаас чаас кыһан булуммаппыт. Кыра эмэ харчыны кыһыан биэрбэккит.

А. Н. Ядрев:

— Кырдык, балаһыанньабыт ыарахан, ону бары билэбит. «Техкомунэнерго» базатыгар оперативнай дьуһурустуба олохтохпун. Дьаһалталарга балансаага турар техниканы, суол ыраабын, толорулар үлэни учуоттаан ГСМ бэриллэр. Кангаласкаабы чох разрешын кытта көпсөтэхпит. Урут киһэ 8 ч. уонна субуотага 4 ч. дьэри үлэлиирэ. Тоннаһа, кырдык, тахсыбат, быһыл-чох эмиз учуоттаныахтааҕа аахсыллыбат. Нормативка сыһаа-халты тахсытыт буолларына, көһүн сөп.

Төрдүс бопуруоска «Эн-сиэли» редактора В. Г. Калсыанов хаһыакка сурутуу хаамытын билиһиннэрдэ. Билигин туругунан улуус 815 олохтооҕо суруттарытын бэлэтиэтэ. Хаһыат ыарахан балаһыанньаланан нэһиликтэргэ общественнай сурутууну ытар дьону булуммутун этэн туран (олортон Граф Биэрэгэр Окочешников Т. Я. ыаллары кэриһин 20-н таһаа ыалы «Эн-сиэлигэ» сурутта) нэһиликтэр баһылыктара сурутууга өйбүл, тирэх буолуохтара дьэ баҕарда.

Бэһиннэн, «Нам» ТРК улуустааҕы телевизионнай биэриини хаачыстыбатын туһунары туһунан көпсөтин барда.

Бу көрүлүбүт бопуруос-тарга тус туһунан уураахтар ылыһыннар.

Коллегияттан бэлэтиэнэ К. ОДЕСОВ.

Кинигэ храмын 60 сыла

Сэтинны 28 күнүгэр, бээтинсэбэ, «Сардаҕа» кинотеатрга улууска библиотека төрүттэммитэ 60 сылыгар аналаах дьоро киһэ ытылына.

Манна библиотека ветераннара, общественность предствителлэрэ, кинигэни сөбүлээчилэр уонна ыалдыттар сырыттылар.

Юбилейга аналаах үөрүүлээх киһэни библиотекэр В. И. Гуляева, «Нам» телестудия директора И. З. Кривошалакин кыһа-хототунан, сэргэхтик ыһтан, киһэни киэргэттилэр. Үөрүүлээх быһаарыһыкка сценаны бөлэмнээһингэ художник-оформитель В. П. Черномградский дьоруун, кыһааньытын уурбута, үгүстүк түбүгүрбүтэ кэстөр.

Дьоро киһэбээбэ юбилярдааҕа эбэрдэ, махтал тыллара этилиннилэр. Кинилэр ортолоругар бааллар: Самсонова В. А., СР библиотека дьаһалатыгар управлениетын начальнига, СР народнай библиотекатын директора, СР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, Мьяриканов Н. З., оҕо республикатааҕы библиотекатын директора, СР культуратын туйгуна, Комарова А. И., СР НБ библиотекеҕа дьаһалатын сайдыһытын уонна билгэлээһинин отделын сибидиссэйэ о.д.а.

Бу үөрүүлээх киһэбээбэ үгүс сылларга айымнылаахтык үлэлэбит, олохторун үтүө сылларын анаабыт библиотека ветераннара, үлэһиттэрэ чинэстэнилэр. «СР культуратын туйгуна» знагынан, улуус дьаһалатын бочуотунай грамотатынан кини библиотека директора Иванова О. Е., библиотека комплектованнеҕа отделын ди-

ректора Петухова Е. Т. наҕараадаланнылар. Эр сылларга бу библиотекаҕа директорунан үлэлээн коллектив уонна нэһилиһинэ биһирэбилин ылбыт Матвеева М. Н. «Нам сэлэһиннэтин бочуоттаах гражданина» үрдүк аат иҥэрлибитин туоһулуур дастабырыанньаны үөрэ-көтө тутта. Кинилэртэн ураты библиотека үгүс ветераннара, билигин үлэһиттэрэ культура министрствотын, Нам сэлэһиннэтин дьаһалатын, улуус культураҕа отделын бочуотунай грамоталарынан бэлэтиэннилэр. Кинилэр эр сыллаах сэмэй үлэлэрэ сыанабылы ылла.

Биэчэр кыттыһылаахтара, 50, 60, 70, 80-с сыллардаахха улуус библиотекатыгар үлэлэбит ветераннар сценарь тахсыһыларын ытыстарын тыһыанан эбэрдэлэтилэр. Кинилэр ортолоругар Полова П. П., Полова А. И., Федорова М. Н., Матвеева М. Н., Носова А. С., Эверстова А. Г., Габышева М. Н., Ядрихинская Т. К. о.д.а. бааллар. Ветераннарга эбэрдэ аадырыстар, өйдөбүннүк сувенирдар туттарылыннылар. Урукку сылларга библиотекка үлэлэбит ветераннар Винокорова Е. Д. (1949 с.), Полова М. А. (1949 с.), Федорова М. Н. (1950 с.), Мушеникова Д. Р. (1953 с.), Охлопкова М. А. (1955 с.) о.д.а. үтүө ааттара ахтылыннылар.

Үөрүүлээх киһэ кыттылаахтары артыстар Аскалон Павлов, Александр Бурашев, нуруот айымныһытын уонна сынбалаһын кинийи коллектива, оҕо музыкальнай оскуолатын нитиллээччилэрэ эбэрдэлэтилэр. В. СЫРОМЯТНИКОВ.

АХЫЛТААХ О ОБО СААСЫНТ!
ОХОНХО МИНГЭТЭ, ПЕГАСЫНТ!
ОА КИНИ ЭТЭ-ТУОС АППЫТ!

Туос

Төрүт культура тукумдэ

Аныгы мунха сокуона

Былыргы дьон, сир-туом мунгутаан, оннообор улахан-нык да сагарпаттар. Ол курдук эһиликтэринин, ыраах-чугас малларынан, үстүү мунгханы тэнгэ түһэрэн, бадыгы хоторор аатыраллара. Абычай быһытынан аан бастаан, аал уот улаханнан оттон, арыылаах алаады, сылгы сиэлэ, аһы утабынан аях тутан, албаан-симээн баран, өлүү-чаас үлэлэрин үллэстэн, күргүөмнээх үлээ туруналлара.

Холобур, кымыс-дыахтар мунхаба киирбит буоллабына, мунха үрдүнэн атыллаттар, хат дыахтар күөлгэ киирэрэ бобуулаах, өлбүт-тээхтэргэ сылдыбыт киири күөлгэ да киирэрэ көгүлүлэмэт. Туона иһинэн кими да быһа ыппаттар. Оттомо суох киири мээни-мээни дүһүлээрэ улахан сэмэргэ тардыллара о.д.а.

Улахан мунхаба сылдыбыт оро буоллун, көрө да кэлбит дьон бука бары өлүү ылан, үөрүү-көтүү буолара. Ону таһынан мунха өлүүтэ, туонаһыт, аныһыһыт, таасчыт дьон тус-туһунан өлүүлээн биэрэллэрэ.

Билигин ол сиртэн-туомтан туох да тутуһуллубат. Барыта буолуохтаабын курдук. Оннообор тото аһаан баран, миэстэ баарын үрдүнэн таһырдыа аныһыһы, оттон кыра дайбаһы-бөтүүк-тэһин, ол ахсаанга да ылыллыбат.

Өссө аһа баран эттэххэ, мантан иһинэ күөл да көнөсүүтэ барыһы дуу, хайдах дуу. Бары тус-туспа община, бааһынай буолбуппун, ким мунхалаах, ким урут тахсыбыт ол быраап буолсу быһылаах. Мин бу бэлиэтэһиммэр сирин да аатын, дьонун да аатын ий-бакка тураммын бабар бири эмит киниэхэ уруок буоллун дьон санааттан соторутаабыта буолбут дьингээх суолтан быһа тутан биллэрим.

ХОНО-СҮТЭ «МУНХАЛЫ»

Күһүн буолан, муос тогон, Күрөх мунха буолар үһү, Барааччылар бу күннэргэ Бэлиэбэ киирэр үһүгүт.

Икки хонор өйүлөөтэ, Ичигэ утуйар таҕастаах, Аһы олонор бүтэн хаалбат Астаах-үөллээх кэлэбит.

Сорох аһыны сүгүүлээх, Сорох күрдэх тутуурдаах, Сорох куулун курдаммыт, Сорох туга да суох кэлбит.

Ханна барар туһунан, Ханна буолар туһунан Бөлөх-бөлөх мустаннар Быһаарсыһа турдулар.

Сорох киири өйүтүн Сотон кээспит аатырда, Сорох киири өссө да Санана илик аатырда.

Атын сиртэн мустаннар Алта уонча буоланнар Аһаатаһан-мөккүһүн, Айан суолун туттулар.

Төһө бэркэ сылдыры Таһара билэн турдаба, Байым сыры буолуобун Байанай билэн эрдэбэ.

Афанасий АТЛАСОВ, Партизан.

Киири күрүөтэ (аурата), онтон сиртэрин кута-сүрү эмнэ, айылба силигини сиртэр кэмнэргэ, уйгулаах саамаан сайын, хаһаагытаабыр да бөбө-таба, чиккэ туруктанарын күһүн, курус саанаа көбөр, айылба кэхтэр кэмнэргэ, сатаан тутуна сырыттааха салгыы бөбөргүөн сөбүн туһунан урут суруйан турабыт. Оттон кыһын киири күрүөтэ, ол аата кута-сүрү эмнэ, хайдах туруктанарый?

Саха сирэ тыйыс айылба-лаах. Ол сүннүүнэн кыһыммыт тыйыһынан, аһара кытаанах хабыс күнүнэн-дыһынан быһаарыллар. Биһиги кыһыммыт ханна да суох тымнытынан аатырар. Дэлээ даһаны Саха сиритэр тымныы поллюһа баар буолуой? Кырыктаах, тугу барытын хам тоһорон кээһинэ айылбаах тоһуттабыс тымныы, түптэлэс туман, сиридойдуу, маһы-оту, бүтүннүү бүрүйбүт хап-халыг тымныы хаар. Олус тымныыга салгыны сырылас тыаһа, кииһини дьөлө үрэр сыты тыаһа, аны кыһыммыт уһуна санааба-инээбэ, уйулбаба, эккэ-хаанга үтөнөн араба-таба чахчы. Өйгө-санааба, кукка-сүргэ баттык буолаллар чуолкай. Ол иһин салгыны уонна буор кулпунт былытара (биохоуулар) сахсайалларыгар тоһоостоох быһы-майгы үөскүүр.

Сир-дойду, хас киири барыта, хамсыр-харамай, кыһыл-сүөл, от-мас у.д.а. Кинигинири кинг халлааны (космос) кытта ситимнэһилэрин күүстэрэ сүрүннээн күлүмүрдэс сырдык Күн кинилэргэ хайдах дьайарынан быһаарыллар. Оттон кыһын Күн сыралбана, Күнтэн кэлэр араас долгуннар, саһарбалар, кыра частицалар халбаһалара хаһаагытаабыр да мөлтүүллэр. Күн кылгаан, түһү уһаан, Күн саһа үрдүгэр бэрт намыһахтык күөрэйэр, кылгас кэмгэ көстөн аһар уонна өлбөдүй-бүккэ дылы буолар, соробор улахан будулбан туманнаах тымныы күнүгэ көстөр-көстүбэт икки ардынан аат эрэ харата симиригинири. Итилэр түмүктэригэр Күн киири күрүөтүгэр уйгулаахтык дьайара биллэрдик мөлтүүр. Ордук мунгура биллибэт Аан дойдуну уонна үрдүк Айылары кытта биһигини ситимнири ийэ кулпунт былыта сатарыйар. Күнтэн кэлэр күдэх (энергия) сайыгытаабыр кыһын мөлтүүр, киири уобар (биоэнергиятыгар) — ол аата сүрүгэр — күүсуох, сэннэ-сээбэс эбиллэрэ улаханнык аччыр.

Иһинэ гынан, кыһынгы айылба киири кутун бары өрүттэрин: ийэ, буор, салгыны куттар былыттарын сахсатар, ньамньарытар, мөхсүнар, илибиририр тэтимнэрин намтатар, киири ис уобун, атыннык эттэххэ, сүрүн мөлтөтөр. Уолсайынан киири күрүөтүн туруга бүтүннүү сатарыйан сөп. Ол аны киири кута-сүрү ыһыллан хаалдытыгар тирдэһэн сир. Оттон кут-сүр — киири төрүттүүр төрүтэ, өйө-санаата, этэ-синнэ, майгыта-сигилитэ, уйулбата, айылгыта, ис уоба, олоххо дьобура иһиннээ дьулуура. Дьэ ити киири бары өрүттэрин бүүс бүтүннүү быһаарар бэйэтэ туспа эйгэни — куту-сүрү кыһынгы айылба куорбаллыр дьайытыттан хайдах көмүскөүххэ сөбүй? Күрүөбүт кыһын устата сатарыйбатын,

Киири кута-сүрү кыһын

бөбө-таба туруктаах хааларын хайдах ситиһиэххэ сөбүй?

х х х

Туох ханнык иһиннэ биһиги кыһыммыт аһара тымнытынан киири доруобуу-батыгар куһаҕаннык дьайыан сөп. Тымнытыттан киири тыһнар органнара, бүүрө у.д.а. эмсэбилиэхтэрин, дьон тумуулаан, баспалыаннааһан, сэбигрэхтэрин астаран, сөтөл киирэн у.д.а. ыалдыахтарын сөбүн бары бэркэ дьон билэбит. Ол эбэтэр эти-синни онорор, тыһныр, эт-сини үүнүүтүн, сайдытын салайар, туругун быһаарар буор кут былытын моһуона мөкү өттүгэр уларытар, ибигирири, хамсыр тэтимэ мөлтүүр. Быһатын эттэххэ, түптэлэс тымныы киири буор кута сахсайар, өһүллэн, аһыллан хаалар туруктарыгар тиэрлэр. Бу манньк алдыархайтан хайдах араҕаччылаһаха сөбүй?

Маньаха эппиэт боростуой, ол эппиэти киири барыта билэр, ол эрээри онуоха этиллэри тоһо эрэ бука бары тутуспалпыт. Бастакытынан, кыһын олоһор кыстык дьыа ичигэс буолара хааччылаахтык, бу доруобай буолуу бири төрүөтэ. Ол эрээри дьыа аһара иһин буолара эмнэ үчүгүһүн аһалбат. Наһаа иһиттэн эмискэ тоһуттабыс тымныыга тахсар эбэтэр тымнытыттан иһиник иһи дьыбэ киирэр, дьыа наһаа иһиттэн наһаа улахан бордуусуналары туттар (холобур, балкон аһын тэлэччи аһан кээһин) киири доруобуйатыгар туох да үчүгүһүн аһалбаттар. Иһин уонна тымныы охсуһаннар араас ырыгыларга ылларыаха сөп. Ону иһиннэн хааччылар төриэтэлэр учуоттуохтарын сөп этэ. Ол гынан баран, республика Правительствота, улуустар, нэһиликтэр дьаһалалара иһиннэн хааччылар объектары сөптөөх оттугунан кыһын устата туох да тохтоло суох хааччылар бастакы учараттаах сорук курдук быһаарыахтаахтар. Ол онон норуот бүтүннүү кута-сүрү чөл, чиккэ туруктаах буоларыгар бэйэлэрин кылааттарын киллэриэх этилэр.

Иккиннэн, манньк англискай өс хоһоону санатабын: «Куһаҕан күн-дьыл суох, куһаҕан таҕас баар» (Нет плохой погоды, есть плохая одежда). Бу өс хоһооно хайдах күн-дьыл буоларыттан сиртэрин, сөптөөхтүк таһын, төһө да күүстээх тымныы түспүтүн иһин адыс тоһомот гына таһынан сырыт дири. Оттон нууччалар: «Куһаҕан күн-дьыл суох, куһаҕан аһа таһа баар» дьыа уос номохтоохтор. Иһиннэ туох ханнык иһиннэ тымнытыттан атаһын ордук харыстаа, атаһы ханна да тоһорбот атаһа таһаһын кэт дьыа биһиэхэ сүбэ-лиллэр. Ону муоданы экирэтэ сатаан эбэтэр киэргэн-эхпит аатыран халтан таһаһынан, чөлчөкү саппыкынан, бачынканын баһырбаты, соннорун нэлэккэйлэн баран улахан тымныыларга дыраанайды сылдыааччылар баар буолаллар. Ити, биллэн турар, доруо-

буяны куорбаллыра чуолкай. Тутатына туох да биллибэтэһин даһаны, кырдыр сааска хайаан да охсуулаах буолар. Хайа уонна иһиннэ тутунуу буор кут былытын сатарытан, күрүө туругун мөлтөтүө турдаба. Сөптөөхтүк таһа сырыттааха онтон чөлчөкүтүк көмүскэниэххэ сөп этэ.

Үсүһүнэ, кыһынгы кэмгэ аһылыкка улахан болломто уурулуохтаах. Үчүгэй иһэмтэлээх, амтаннаах, төһө кыалларынан бэйэ дьобуруннүү бөбөргүүр, онуоха киири күрүөтэ чиргэл туруктанар, ханнык да дьайы, сэтти аһарбат ныгыт куйаха кубудуйар. Ол иһин хас бирдии ураанхай саха төрөөбүт омугун итэбэлин билэргэ, ылынарга, итэбэйэргэ дьулуһуохтаах. Онуоха төһө кыалларынан көмөлөһүөххэ, Айы үөрэбин дьонго-сэргэбэ, норуоппугар бүтүннүү тарбатыаха наада. Кэники кэмгэ «Саха кэскилэ» хамсааһын, «Кут-сүр» түмүгү. Итэбэл түһүлгэтэ ма-

бүтүннүү бөбөргүүр, онуоха киири күрүөтэ чиргэл туруктанар, ханнык да дьайы, сэтти аһарбат ныгыт куйаха кубудуйар. Ол иһин хас бирдии ураанхай саха төрөөбүт омугун итэбэлин билэргэ, ылынарга, итэбэйэргэ дьулуһуохтаах. Онуоха төһө кыалларынан көмөлөһүөххэ, Айы үөрэбин дьонго-сэргэбэ, норуоппугар бүтүннүү тарбатыаха наада. Кэники кэмгэ «Саха кэскилэ» хамсааһын, «Кут-сүр» түмүгү. Итэбэл түһүлгэтэ ма-

дун аһын-үөлүн тото-хана аһы сылдыллаахтык. Оччобуна киири этэ-хаана ол-бу дьайдартан, ол иһингэр тымнытыттан, көмүскэнэр дьобура күүстээх.

Үөһэ этэн аһарбыппыт курдук, кыһынгы айылба салгыны кукка эмнэ ыһарды дьайар, өйгө-санааба, уйулбаба, санааба-онообуулар баттык буолар. Оттон хайдах көмүскэниэххэ сөбүй? Онуоха салгыны кут киири өйү-санаатын, майгытын-сигилитин, уйулбатын, айылгытын (уолсайынан, киири духовнай өрүттэрин) туту сылдыр чараас эйгэ буоларын учуоттаан дьаһанылаахтык.

Туох ханнык иһиннэ, кыһынгы тымныы күн-дьыл — бу хайаан да уталыйбакка кэлэр кэм. Ону ол курдук, буолуохтаах буоларын курдук ылынан, улаханнык долгуйбакка, уйулбаны аймаабакка, санааны түһэрбэккэ холкутук ылына бэйэни үөртэиэххэ наада.

Иккиннэн, курус санааны аралдытар, сүргэни көтөбөр араас тэрээһиннэргэ кыһын элбэхтик сылдыа сатыаха. Куорат дьонно театрдарга, тыа дьонно культура Дьыһэлэрин араас дьаһалларыгар элбэхтик сылдыахтарын наада. Онуоха сүргэ көтөбүллэр, санаа-оноо тупсар.

Үсүһүнэ, киири кыһын үкүсүгэр уһун барыи кээһэлэргэ дьыһитигэр олоһороччу. Онуоха бириэмэни мээни кураанча атаарбакка, туһунан эмэ: ааһынан, ханнык эрэ айар-онорор үлэһин, араас оноруктарынан, иһиннэн у.д.а. утумнаахтык дьарыктанын, билиһини-көрүүнү байытан, бэйэ араас дьобурдарын, сатабылларын сайыннаран, онтон дуоһуууну ылан, уйулбаны уйгулаан, салгыны куту кыһын да чиргэл туруктуохха уонна өссө бөбөргөтүөххэ сөп.

х х х

Ийэ кут буор куту, буор кут салгыны куту, ол эбэтэр кут бары өрүттэрэ бэйэ-бэйэлэрин кытта ыкса ситимнээхтэр. Ол иһин буор уонна салгыны куттары кыһын даһаны чөл туруктаах туту сырыттаһытына, өссө ордук сатаан бөбөргөтүөхтүгүнэ ийэ кут чиккэ, бөбө-таба туруктанар. Ону тэнгэ кинигинири кинг халлааны, үөһэниги үрдүк Айылары кытта ситими күһүрдэн, ийэ куту бөбөргөтүөххэ сөп. Үрдүк Айылары уонна сир-дойду иччилэрин кытта ыкса сибээстээх бырааһынныктар бааллар. Холобур, кыһын саамай үгэһиннэн турдаһына буолар Саҥа Дьыл бырааһынныктара. Бу бырааһынныктар сахалыы сирдээх-туомнаах дьаһалларыгар, таһхаларыгар, билгэлэригэр, араас көрдөрүгэр-нардарыгар кытынаһына, киири сүргэтэ көтөбүллэн, санаата-оноото сырдаан салгыны кута тупсар. Үрдүк Айылары, сир-дойду иччилэрин кытта ситимэ бөбөргөөн, ийэ кута чиккэ, бөбө-таба туруктанар.

Биллэн турар, өскө киири сахалыы итэбэли, Айы Үөрэбин, ылыммыт, биһиги итэбэйэр, сахалыы сирдэри-туомнары, үгэстэри тутуһар, кинилэриннэ сиртэрин олоһор буоллаһына, ийэ кута, онтон сиртэрин кута-сүрү

ТУТТУНУОБУН!

Сахалар түг былыр, холобур, Эллэй Боотур, Дыһын Дархан дьон курдук ааттарынан биллэлэр эбит. Дьаһаах төлөтөргө да наада буолуо дьон ыраахтааһы христианскай итэбэли сахаларга күһэни быһытынан ылынарбыттарын кэһинитэн сахалыы ааттара сорсуян, самалык аат, хос аат үөскэбит быһылаах. Ону тыл үөрэхтээхтэриттэн, холобур, Бағдарыын Сүлбэтэн ырыттаран билэр ордук буолуо.

Бу билигин баар кырдыабыс, саһырбыт дьоннор өйдүүрбүтүнэн саха улуу бөлүһүктэрэ, өйдөөхтөрө ойууттар, удабатар, оннообор сэра-бизидьиттэр хос ааттаах этилэр.

Оттон субу — билигин ханнык бабар киириэх айылбаттан атабастаммытын кэрэйбэккэ, эбэтэр биридэ эмэ сыһа сагарбытын, туттубутун хаһан ылан, оһотуттан оһотугар бэррилэн иһэн хаалар хос ааттары бириэхтэрин сөп. Онтукалара кыбыстылаах даһаны өһүргэстээх даһаны, сорохторо сөп да курдук ааттар.

Холобурга аһыах хос ааттары ырытымын:

Баһылаан — бокуон-һуук бэйэтэ да этэриннэ, дьонун-сэргэтин, аймактарын баһылаан-көһүлээн үлээбэ олоххо уһуйбут.

Тоһсууар — олус сүрэхтээх, эрдэбит бэрлэ уһунаан тонсууларын иһин ытыктаан ыллара ааттабыт үһүлэр.

Сэрэйэр — дэлээ даһаны, олус мындыра бэрт буолан, күһүн кэһинитэн кыһын кэлэрин сэрэйбитин иһин ааттанан турар.

Ньэһиннэ — сотору эһээ буоллаһына сиэннэргэ «Эһэбит Ньэһиннэ балыктаан иһэр» — дьэхтэрэ.

Чооһу — Сийтэбэ мунханы салайар киирилерин аатын элбэх киири ортотугар туттар кыбыстылаах курдук.

Чэ, ити курдук түһүтүт, тиэр-маар. Билигин хос аат бэрсини маасабай буолла. Оннообор оһуола оһоло-ро бэйэ-бэйэлэрин онук-манньк хос ааттарынан ыһгырсаллар.

Онон сахалар бу биһиги бири куһаҕан дьаалкытыттан, хос аат бэрсиниттэн, туттунооххайыан.

Уйбаһан Уйбаһынан, Бааска Баасканын хааллыны ээ. Ол кэһитин онук олус ытыктыр, таптыр буоллаһытына оһолоргутун, чугас дьоннотун саҥа паспорка сурттаран туран Чымычаах, Күөрөгэй да дьон ааттаан, бабар, Мохсолов, Курпулааскы да буоллуннар.

И. НОВГОРОВОДОВ.

ОРОНГУН СӨПКӨ ХОМУН

Киири уһугунна да оронун туту хомунар. Хомуматахта киири-дьяи хонор дьон ааттыллар. Кирдээх, дьайдаах орон киири сүрүн сүптү оһор. Оччобуна киири сэннэтэ эстэр. Этэ-синнэ ууллар. Устунан ырытылар буолан, буюмуруон сөп.

Хас бирдии утууар орон киириэх аналлаах дьыа-уот тэнгэ. Киири иһиннэ сыһынаар, күһүн-уобун муньунар. Онон ити миэстэ мэлдьи ыраас, чэбдик буолуохтаах.

Айы оһото, сарсарда күн таһыста да оронгун хомунар.

Кир хонунна, Дьай дьаалбарыда, Дьаһ арабыста.

ОБОНУ ОГОРУУ ХААЧЧАХТАНЫЯ, ӨЛБҮТ ТИЛЛЭН ХААМЫА

Чугастаабы эо сылларга наука уонна техника сайдытын, ситининтин түмүгүр киһи аймагы туох күүтэрин АХШ ученайдара Брэд Уиннерс уонна Дэвид Пект бэйэлэрин кинигэлэригэр киллэрдилэр. Олортон сорохторо бу бааллар:

1998 — Интернет компьютернай системага сыйппаранан харчылар баар буолуохтара;

1999 — эр киһи оҕо оҕорор дьобурун хаарчактыыр таблеткалар айыллыахтара;

2000 — рагы утары охсуһууга генай терапия көгү көтүүнү оҕоруо;

2001 — мобильнай телефоннар олус модун ситимнэрэ тэриллэбэт;

2002 — СПИД-ы утары оҕоһуллар прививка көстүбөт;

2003 — аан дойдуну сабардыыр видеотелефоннар ситимнэрэ айыллыахтара;

2005 — дьэ үлэтин толорор роботтар баар буолуохтара;

2006 — тарабай буолууну утары көдүүстээх средство айыллыа;

2010 — таблетка саба улаханнаах робот — хирург үлэтин сабалааба — ыарынах таблетканы ыһыстыаба оттон салайыы пульсун көмөтүнэн хирургическай ороһуу оҕоһулдуо;

2020 — Марска киһи аан маннай түһөн хааһыа;

2025 — чуолкай бириэмэни эр көрдөрөр буолбатах, өссө чаһылаах киһи доруубуйатын туругун быһааран биэрэр харыга баанар чаһылары атылааһын сабалана;

2029 — киһи сүһүрбүт клеткаларын эмтээн чөлүгэр түһэрэр буолуохтара;

2043 — өлбүт киһини тиллэрин аан маннай оҕоһулдуо;

2044 — бэйэлэрин бэйэлэрэ оҕорсор бастакы роботтар айыллыахтара.

Бэчээккэ бэлэмнээтэ
Г. ЭВЕРСТОВ.
«КП» хаһыат 25.10.97 с.

Быйылгы үөрэх дьылыгар оскуолалар, оҕо тэрлэтэлэрэ М. К. Аммосов 100 саанын, улууустаабы «Чолбон» оҕо тэрлэтэ 5 сылын көрсө итин үлэтин сабалаатылар.

Оҕо тэрлэтэлэригэр бэйэни бэйэ салайыныыга «Дархан» оонньуу ааспыт үөрэх дьылыгар биллэриллэбитэ. Бу күнүргэ республикатаабы көрүү түмүгэ билиннэ. Барыта 14 улуустан 34 ырайыак киирбиттэн 15-һэ «Океан» лаабырга путевкаларынан наараадаланна. Чабылхай ырайыактарынан Нерюнгриттан, Дьокуускайтан, Намтан, Ханаластан киирбит үлэлэр ааттаннарлар. Биниги улуустуттан Хатырык орто уонна Затон ситэтэ суох орто оскуолаларын үлэлэрэ кытыннылар. Кыайылаахтар ахсааннарыгар Хатырык оскуолаларын «Кэскил» оҕо тэрлэтэтин (сал. М. В. Винокурова) үлэтэ ааттанна. Лидер Наде Осипова (XI кыл.) «Океанга» сынныана барда.

Улуус үрдүнэн үөрэнээччилэр ортолоругар бэйэни бэйэ салайыныыга үгүс оскуолалар үлэлээлэр.

Түбэ орто оскуолатыгар кэнники сылларга бу хайысханан үлэ үрдүк таһымга ытыллар. Оскуола үөрэнээччилэрэ бары түмүсүн, араас саастаах бөлөхтөрүнэн үлэниллэр. Үөрэх таһынан үлэни тэрийини оҕолор бэйэлэрэ нилээн-сабалаан ыталлар. Үлэ сүрүн хайысханан оҕолор дьобурдарын сайыннарыы, инникитин оҕо бэйэтин тустаах суолун булунарыгар үлэни буолар. Бу оскуолаттан чабылхай лидердэр Тина Дьяконова, Аня Федорова, Тима Пестряков (XI кыл.) у.д.а. иттиллэн тахсыбыттара үлэ былааннаахтык ытылларын

туоһунан буолар.

Нам 2 №-дээх оскуолатыгар «Родничок» оҕо тэрлэтэтин үрдүк категориялаах салайааччы З. Д. Софронова 1994 сылтан үлэлэтэр. Зинаида Данхановна оҕолорго бэйэни бэйэ салайыныытыгар 5 сылга инники былааннаан анал программа оҕостон үлэтин тэрийбитэ. Үлэ түмүгүнэн билигин номнуо орто сүпүөхтэн үрдүкүгэ салайар дьобурдаах оҕолор иттиллэн табыстылар.

Олор истэригэр Саргы Никитина, Юля Емельянова, Тая Дураева, Жения Габышев, Андрей Гоголев, Наташа Аверьянова, Настя Чеснокова у.д.а. бааллар.

Оҕо тэрлэтэтин салайар лидердэр сүбэлэрэ мустуутун оҕолор «малый педсовет» дьон ааттыллар. Оскуола уопсай итэр үлэтэ государство тутулун быһытынан ытыллар.

Үөрэх дьылын оҕолор сыл ахсын Учутал күнүттэн сабаллылар. Быйыл бу бырааһынныгы үөрэбэри 125 сылыгар анаан, оскуола выпускниктарын ыгыртаан олус тэрээһиннээхтик ытыллар. Бырааһынныгы оскуоланы 5, 10, 15, 25 сыл анараа өттүгэр бүтэрбиттэр учууталларын кытары көрсүһүлэрин, «Ахтылбан» дьон оскуолатаабы пионерскай сылларын санатар дружиннэтин сбору, сынналааг кинэһин тэрийдилэр.

Билигин үп-харчы суоҕа үлэни атахтыра үгүстүк көстөр. «Родничок» оҕо тэ-

лыгар аҕалылына, араас кэһилэр иһин 11 ытар сөп-сөбүргүл былданна. Суол быраабылатын тутуспатах 23 киһиэхэ боротокуол оҕоһулунна. Кинилэртэн 3 киһи итирик туруктаах сылдан түбэстилэр. Уоттан, баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылатын тутуспатахтарынан иһин 3 киһи ыстарааптанна.

«Вихрь-2» операция салбанар.

М. ПАВЛОВ, Намнаабы ИДЪУ начальнига.

«ЭНСИЭЛИ» ХАҤЫАТ МАРАФОНУН КЭМИГЭР БОСХО СУРУТУУНУ СҮҮЙДҮЛЭР

03№. ЯДРИХИНСКАЯ Зинаида Сидоровна, Нам с. Аммосова ул. 35 №, 3 кв.

06№. ПЛАТОНОВА Любовь Ивановна, Нам с. Октябрьская ул. 33 №, 1 кв.

09№. БОЧКАРЕВ Андрей Андреевич, Нам с. Манчаары ул. 5 №.

12№. ЯДРИХИНСКАЯ Альбина Павловна, Нам с. Ленин ул. 13 №, 6 кв.

39№. ВАСИЛЬЕВ Алексей Николаевич, Нам с. С. Платонов ул. 30 №, 1 кв.

48№. ВИНОКУРОВ Михаил Александрович, Нам с. Сельская ул. 4 №.

50№. БОЧКАРЕВ Александр Андреевич, Нам с. И. Винокуров ул. 48 №.

51№. СОФРОНОВА Варвара Ивановна, Нам с. Ком. Винокуров ул. 21 №.

64№. СИВЦЕВА Ульяна Александровна, Нам с. Ленская ул. 13 №.

77№. МАКСИМОВ Валерий Анатольевич, Хамабатта с. Жирков ул. 26 №.

Хаһыат редакцията сүүйүлээхтэри эбэрдэлиир!

ЧУГДААРАР ЧУОРААННАР

Салайар дьобуру сабаллар

рилтэтэ урукку сылларга «Марья искусница» куруһуогу З. Д. Софронова салалтатынан үлэлэтэн, оҕолор миннигэс астары астаан, үтүлүк, фартук о.д.а. тигэн, хортуоппуй олордон нэһилиэнньэбэ атылаан үп киллэриннэллэрэ. Быйыл ытыллар мероприятиеларыгар оскуоланы бүтэрбит, араас салааҕа үлэлиир дьону спонсор быһытынан үгүстүк туһаналлар.

Быйылгы үөрэх дьылыгар оҕо тэрлэтэлэрин көрүү-конкурс ытыллар. Олунньу ыга «Чолбон» оҕо тэрлэтэ тэрлэбитэ 5 сылын көрсө улууустаабы көрүү түмүктэнэн, кыайылаах оскуола оҕо тэрлэтэ республикага кыттыны ылаба.

Муус устар ыга оҕо тэрлэтэлэрин икки ардыларыгар бэһилэй, булугас хамаандаларыгар улууска конкурс ытыллар. Ахсынны ыйтан сабалаан бары оскуолаларга бу күрэхтэһини тэрлэлибэт.

Үлэбитин түмүктээн, бэс ыйын 24—27 күнүригэр республикатаабы оҕо тэрлэтэлэрин слетугар улуустан делегация кыттыны ылаба.

Кэрэ-бэлиэ түгэннэрдээх быйылгы үөрэх дьылыгар чабылхай Максимум олобу, үлэтин үөрэтини сабаан оҕо тэрлэтэлэрэ үлэли-хамсыы сылдьаллар.

В. ПЕТУХОВА, улуустаабы «Чолбон» оҕо тэрлэтэтин сэбиэтин председателэ.

«Вихрь» операция салбанар

М. ПАВЛОВ, Намнаабы ИДЪУ начальнига.

«ЭНСИЭЛИ» ХАҤЫАТ МАРАФОНУН КЭМИГЭР БОСХО СУРУТУУНУ СҮҮЙДҮЛЭР

03№. ЯДРИХИНСКАЯ Зинаида Сидоровна, Нам с. Аммосова ул. 35 №, 3 кв.

06№. ПЛАТОНОВА Любовь Ивановна, Нам с. Октябрьская ул. 33 №, 1 кв.

09№. БОЧКАРЕВ Андрей Андреевич, Нам с. Манчаары ул. 5 №.

12№. ЯДРИХИНСКАЯ Альбина Павловна, Нам с. Ленин ул. 13 №, 6 кв.

39№. ВАСИЛЬЕВ Алексей Николаевич, Нам с. С. Платонов ул. 30 №, 1 кв.

48№. ВИНОКУРОВ Михаил Александрович, Нам с. Сельская ул. 4 №.

50№. БОЧКАРЕВ Александр Андреевич, Нам с. И. Винокуров ул. 48 №.

51№. СОФРОНОВА Варвара Ивановна, Нам с. Ком. Винокуров ул. 21 №.

64№. СИВЦЕВА Ульяна Александровна, Нам с. Ленская ул. 13 №.

77№. МАКСИМОВ Валерий Анатольевич, Хамабатта с. Жирков ул. 26 №.

Хаһыат редакцията сүүйүлээхтэри эбэрдэлиир!

НАМ—ХАТАС ХАЙЫСХАНАН ӨРҮҮ ТУОРААҤЫНЫ КӨНҮЛЛҮҮР ТУҢУНАН

Б.д. ахсынны 1 күнүгэ туругунан өрүс мууһа 25 см. халынаабытын II Хомуустаах дьаһалтатын анал комиссията быһааран акта оҕорбутугар олоһуран дьаһаһабын:

Нам—Хатас хайысханан 3,5 тоннага диэри ыйааһынаах автотранспорт-сырытын б.д. ахсынны 2 күнүттэн көнүлүүргө.

II Хомуустаах нэһилиэтин баһылыга суол быраабыларыгар сөп түбэһиннэрэн өрүһү туорааһынга бэһилэйри туруорарыгар.

Өрүһү туорааһыны хонтуруоллааһыны ГАИ-га уонна айылба харыстабылын комитетыгар сүктэрэргэ.

И. ПРОТОПОВ,

улуус баһылыгын солбуйааччы.

«Нэлэгэр» кварталтан сир уучастагын ылыт Нам олохтоохторо село дьаһалтатынан дьаһалгытын харчылаах кэлэн ыларгытыгар.

Нам селотун дьаһалтата.

Намский филиал ГП «Сахателеком» в связи с истечением срока Договора на услуги связи на 1997 г. просит всех «Пользователей» в срок до 1 января 1998 г. заключить Договор на услуги связи на 1998 год.

Предприятиям не заключившим Договора с 1 января 1998 года, услуги связи предоставляться не будут, в связи с истечением срока Договора за 1997 год.

Считать недействительным утерянный паспорт, IV-СН № 537678 выданный 23 декабря 1986 года Намским РОВД на имя Гуляевой Сарданы Кировны.

Тапталлаах оҕобутун, бырааппын ЯГУ физической факультетын 1 курсун студена АЛЕША б.д. ахсынны ый 2 күнүгэр күн сириттэн сүтэрбит хомолтобутун бары аймахтарбытыгар, табаарыстарыгар, чугас дьоммутугар иһитиннэрэбит. Ийэтэ, аҕата, убайа.

Бииргэ үлэлиир дьүөгэ-битигэр Васильева Лидия Агеевнага, кэргэнигэр Васильев Спиридон Дмитриевичка уонна убайыгар Сэргэйгэ уоллара, быраата, ЯГУ студена ВАСИЛЬЕВ АЛЕША хомолтолоохтук өлбүтүнэ ветуправление коллектива дириг кутурбанын тиэрдэбэт.

Күндү таптыыр сиэним, бырааппыт, убайбыт АЛЕША хомолтолоохтук биниги кэксэбиттэн туораабытынан уолбар, убайбытыгар Васильев Спиридон Дмитриевичка, кийинипэр, саҕасытыгар Лидия Агеевнага, сиэммэр, бырааппытыгар Сережага дириг кутурбаммытын тиэрдэбэт. I Хомуустаахтан эһэтэ, эдьинийдэрэ, бырааттара.

Бииргэ үөрэммит дьүөгэ-битигэр Васильева Лидия Агеевнага, кэргэнигэр Агеевнага, оҕолоругар Сережага таптыыр оҕолоро, быраата АЛЕША соһумардык өлбүтүнэн кутурбаммытын тиэрдэбэт. Хамабатта орто оскуолатын 1974 с. 10 «а» выпускниктара.

Күндүтүк саныыр дьоммутугар Лидия Агеевна, Спиридон Дмитриевич Васильевтарга, бырааппытыгар Сережага таптыыр оҕолоро, быраата АЛЕША хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тиэрдэбэт. Дьяконовтар, Колесовалар.

Күндү таптыыр сиэним, бырааппыт, убайбыт АЛЕША хомолтолоохтук өлбүтүнэн ийэтигэр Лидия Агеевнага, аҕатыгар Спиридон Дмитриевичка, убайыгар Сережага дириг кутурбаммытын тиэрдэбэт. Салбантан эһэтэ, убайдара, саҕастара, бырааттара, балыстара.

Бииргэ үөрэммит табаарыспыт, доборбут ВАСИЛЬЕВ АЛЕША соһумардык өлбүтүгэр төрөппүттэригэр, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиэрдэбэт. II «а» кыл. бииргэ үөрэммиттэрэ, төрөппүттэрэ, кылаас салайааччыта.

Коллектив Намского филиала ГП «Сахателеком» и линейного участка ЯМТС выражают глубокое соболезнование работнику филиала С. Д. Васильеву по скоростной кончине любимого сына АЛЕШИ.

Намнаабы федеральной почтовой сибээсезелын коллектива, профкома монтер Спиридон Дмитриевич Васильевка, кэргэнигэр Лидия Агеевнага таптыыр уоллара АЛЕША хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тиэрдэбэт.

Таптыыр бырааппыт, оҕобут АЛЕША күн сириттэн хомолтолоохтук барбытынан балтыбытыгар Лидия Агеевнага, күтүөппүтүгэр Спиридон Дмитриевичка, бырааппытыгар Сережага дириг кутурбаммытын тиэрдэбэт. Эдьинийгит Анастасия, Валерий Лукиннар.

Коллектив Намской улусной гимназии выражает глубокое соболезнование Васильевым Лидии Агеевне и Спиридону Дмитриевичу по поводу кончины горячо любимого сына АЛЕШИ.

Выражаем глубокое соболезнование Евсееву Саше в связи с кончиной горячо любимой матери ЕВСЕЕВОЙ Марию Прокопьевну, Кл. руководителю, родителю, уч-ся 3 «б» кл. НСШ — 2.

ИҤИРЭХ ТЫЛЛАР

Күндү тапталлаах кэргэммин, амарах аҕабытын АДАМОВ Георгий Георгиевичи 55 сааскын туолар кэрэ-бэлиэ күнүгүнэн сүгүрүйөн туран итинтик, истинник эбэр-дэлиит!

Бинигини итэн-харайан, үөрэтэн, уураабат үтүөн, көмөн, сүбэг иһин барҕа махтанабыт. Үтүө санаан үйэлэргэ тийдин, аламабай сынныан арахсыбат аргыс буоллун. Куруук күнүгү сырды, күлэ-үөрэ сырыт. Дьол-соргу аргыстаатын, үөрүү-көтүү энгэрдэһэ сырыттын, ыарыы ыалласпатын, кырдыбы кыттыспатын, эдэрдин эрчимин элэйбэтин, сайаҕас санаан сайда турдун, дууһан туоххаһыйбатын, күн сирин бары кэрэтэ угуһа ыгыра турдун, Айыы сирин уостубат уйгута арчылыы-алгыы туруохтун!

Кэргэниг Люба, кыргыттарын Наташа, Туйаара.

Бииргэ үлэлиир коллегабытыгар ПОПОВ Валерий Николаевичка улууустаабы гимназия үлэһиттэрэ үйэ айара олорон кэлбит кэрэ-бэлиэ, дьоро күнүгүнэн эбэр-дэлиити тиэрдэбэт!

Эи киһиэхэ бэрлэлэр үтүө суобаскынан, аламабай майгыгынан дьонгор-сэргэбэр ылыннарылаах тылыг куруутун сүбэ-ама буола туруохтун. 25 сыл устата оскуолабар сылайары билбэккэ, бириэмэбин аахсыбакка туох баар сырабын аныгыным.

Баарабыт итэр-үөрэтэр үлэбэр өссө үрдүк сөбүмэр ситиниллэри, күн сиригэр баар бары кэрэни,

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141.
«Нам» телерадиостудия — 21632.
Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэбитин, дьэбэти аадырыһын чуолкай ыйыг.
Автор этэрэ маддын хаһыат санаатынын биир буолуохтаах дьон буолбат.

«Энсиели» — Нам улуунун хаһыата; 678040, Саха Республиката, Нам с. Октябрьская ул., 1.
Учредителлэр: Нам улуунун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальная компания.
С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көнүлүн көмүскүүр региональной инспекциятынан регистрацияламмыт № Я 0095.
Нам улуунун типографията: 678040, Нам с. Ленский ул. 85.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэч. лисс. Нэдиэлэбэ үстэ тахсар. Индексэ 54889. Тираһа 1696.
Бэчээттэннэ 03.12.97 с. Сакааһын №-рэ 133